

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата та шаљу се: Уредиштву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 24. У Сомбору 31. децембра 1883. Год. XV.

НЕМА НАРОДУ ОПСТАНКА БЕЗ СВОЈЕ ШКОЛЕ!

Скорим ће се павршити ево десет година, како је престала да живи у троједној краљевини самосвојна српска школа. Школски закон од 20. листопада 1874. задао јој је смртни ударац, а у хрватско-славонској крајини учинише то још раније школски прописи од год. 1871. Као по својим посљедицама за српску школу тако се и иначе школски закон и крајишки прописи слажу, те се могу по својој суштини да сматрају као један те исти закон. Тако ћемо и ми да чинимо у овим редовима.

О школском закону писало се већ много са педагошког становишта и ми смо му са наше стране увек признавали, да је њим уопште обележен напредак школства. Он је дао школи сувремен основ и уређење и — што највише на њему ценимо — подигао је учитељство и морално и материјално.

Али колико су творцима тога закона пред очима лебдиле идеје општег човечанског напретка, толико исто утицаху на њих политички мотиви. Својим законом имадоше они намеру, да униште јаз, који је делио Српство и Хрватство и не беше им никаква мања цел, него да све грађане земље претопе у једну народност. Колико је била та концепција са политичког гледишта узвишена и кадра да занесе многе хрватске мужеве, толико је она вређала српске грађане у земљи, који нису наскоро у новом школском закону могли шта друго да виде, него машину за хрватизовање. Тој тежњи школскога закона има да се примени, што он није донео земљи онај благослов, који је по својој педагошкој ваљаности могао да донесе и тако се и код нас осведочило, да школа никад не може истински да напредује, чим се сиће са своје опште човечанске основе и ступи у службу дневне политике.

Да су Срби и Хрвати генетично један народ и да је

њихов расцеп нанео огромну штету развтку нашега народа, то признаје данас у нас сваки родољуб. Али коб историје лежи још једнако над нама и Срби и Хрвати постоје још и данас једнако као два различита племена са засебним народним животом. Поред свега јединства речи душевне се њихове стране битно разликују. Не само вера, него и њихови народни обичаји и све што је са тим у ближој или даљој вези дели још једнако једне од друге. Хоће ли се тај јаз једном испунити и хоће ли кадгод једна реч значити и једне осећаје, то је питање времена, а родољубива је дужност свију нас, који се повољном решењу тога питања надамо, да тај час свом снагом ускоримо.

Пут, којим ће се то постићи, једино је просвета и споразум. Насилна средства кваре баш ту посао и не рађају никаквим плодом ни кад их се лате самосталне државе, као што јасно показују толики примери баш из наших дана. Стављати у задаћу школе однарођавање — а тако се изводи школски закон према нама Србима — значи мразити школу народу и задржавати напредовање просвете, која нас једина може опет сјединити. Постављати већ сада форму за то преухитрено је и кобно по цељ, коју сувременници могу само да припреме.

И збиља су Срби на свима странама у троједној краљевини незадовољни са школским законом. Сви наши листови пуни су података о томе. Мислимо да право тумачимо узрок том незадовољству, кад га налазимо у осећају Срба, да школе нису више њихове. Народ, који хоће као такав да постоји, не може данас да се лиши школе. Она је бедем народности и отргнути тај бедем народу значи подсећи жиле његовом посебном животу. А српски народ у троједној краљевини има сувише развијену свест о својој народности, да неби приметио тај атентат на његово битисање. Православна вера, тесно скопчана са српском народношћу, нађе се у комуналним школама више мање заостављена и занемарена, стаде се њеним вернима проповедати верски индиферентизам и већ се тако мало на њу обзирало, да се није сматрало за нужно, да лице, које наставља српску децу, буде православне вере. То се особито види на женским школама, где су учитељице будућих српских жена и мајака — особито у горњој крајини — скоро махом римкиње. У дечачким школама није могла из обзира на црквену службу да се употреби у толикој мери та небратска тактика, која оздојеђује и најпитомије Србе и која је морала да изазове њихов отпор.

Док је тако школски закон начинио себи све Србе за непријатеље, није могао он за себе да задобије ни саме Хрвате. Оне мале уступке, што су их законодавци ради виших цели учинили Србима, сматрају они као рушење Хрватства и нарочито им нису по ђуди читанке, којима се толико замера и са српске стране. Језик у читанкама није им „хрватски“ (а нама опет није »српски«), гдекоји претерани баш се боје, да им читанке децу не „посрбе“, а тужба на ћирилицу, да „квари очи,“ подизала се у скоро свима учитељским скупштинама, па ево ово дана поново и у скупштини загребачких учитеља, у којој је најјаче заступљена учитељска интелигенција у целој земљи. Да, на тој скупштини могао је да се чује један глас, који је предлагао, да се из друге читанке избаци »штиво Милош Обилић,« јер се предлагачу не допада »његов чин: издајство, потајно уморство, братске сплетке итд у опће туј се ништа неизтиче, што би могло оплеменили дјетињу ђуд, као нпр. јуначтво Зриновића.« Ништа тако белодано не показује као тај предлог, колика разлика постоји још једнако у душевности Србина и Хрвата. Милош Обилић, који као узор јуначке одважности и најватренијег родољубља надима груди свакоме Србину, Хрвату је слика без морала и племенитости, којом је грешно упознавати децу! Где влада толика разлика у чувствима, ту је заиста најбоље и најмудрије, да сваки остане при своме, док сретнија будућност не изнађе спасоносну формулу, у којој би могла наша чувства да се уједно слију.

Да се школски закон овакав као што је сада дуже држати не може, то је увидела и сама земаљска влада, која је још лањске јесени сазвала у Загреб анкету и поднела јој свој предлог о ревизији школскога закона. Али ако ће та ревизија да задовољи и српски народ, онда мора она да се протегне много даље и мора нарочито да осигура Србима право на школску автономију. Јер одрицати то право Србима значи одрицати право на опстанак српске народности.

Да је то заиста жеља и потреба српскога народа, то потврђују гласови, који у последње време долазе из Загреба. Тамо је о св. Николи отворен земаљски сабор, у који су сада ушли и заступници из крајине. Тим је знатно порастао број Срба посланика и они су установили већ и српски клуб, у који су ступили сви Срби посланици без разлике политичних странака. Међу захтеве тог српског клуба стављено је потраживање пот-

пуне автономије на школском пољу. Тим потраживањем показују Срби у Троједници, да они у борби за народну школу виде најважније питање садашњости. Посланици Срби су као прави родољуби примили на себе дужност, да свима законитим средствима очувају право православних Србаља на одржање њихових школа, у којима ће се будући нараштаји васпитати у духу српске народности и православне вере. Пошто је тај захтев основан на правди и лежи у интересу земље, то се тврдо уздамо, да ће се он и остварити и тек пошто се то збуде, повратиће се опет школа на здрав основ, на ком ће моћи да буде од користи не само за српски народ, него и за целу земљу. Рад српских посланика у тој ствари пратићемо и одјако са највећим интересом, а ми већ сада не можемо да затајимо радост, што смо могли на крају године да покажемо нашим читаоцима на један знак, који предсказује после дуге чаме боља времена за српску школу.

М. П.

ДЕЧИЈЕ РАДОСТИ.

Човеку је од природе дато, да му његова душа потребује неке свечаности и неких радосних часова. Збришите светковине и радосне дане некога народа, па сте му тиме уништили најмоћније средство, што облагорођава срце и душу. Од непојатне су вредности у опште а поглавито за децу од благодетног су уплива такве светковине, што носе промене у свакидашњи монотони живот њихов, а поглавито радости, весеља и задовољства.

Историја је пуна примера, који сведоче да је тога било и у давно минулим временима. Нема тога коме неби познате биле „олимпијске игре“ старих Јелина. Оне су имале на себи свака свој особити и опредељени тип. Оседла и изнемогла грчка старина, који је иначе преко целе године седео у својој одаји затворен — кад је наступила народна светковина напрегао би своје иначе слабе и изнемогле кости и отишао би на ту општу славу, где би га опкољели унуци сиграјући се, а он би им цун задовољства и радости уређивао игре, где би у тренутку два и сам себе за дете држао.

Како су такве свечаности с педагошког гледишта добра васпитна средства то би зарад бољег васпитања наше омладине потребно било, да се уведу и установе свечаности, које би носиле на себи карактер народни и биле од школског значаја, а уз то би се имало опет с наставом скопчати. Ми ћемо да ставимо за пример нашег првога школског просветитеља св. Саву. Овај је ударио темељ српској школи и хришћанској просвети у народу нашем. Овај празник народни како би се лепо могао довести у свезу са животом ученика, и у колико би се то на развијање чувства родољубља могло да употреби?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
www.unilib.rs Хоћу да додам, да из ове сврхе не би им требало само значење празника према могућности њихова схватања растумачити, него би требало баш ли деце ради забаве приређивати, које не би са себе смеле обележје свечаности збацити. Оваке забаве имале би бити искључиво дечије, а да им уплив благодетно утиче на душу њихову. —

Светковине „светосавске“ што их данас имамо нису дечије светковине. Том приликом држани говори увек се удешавају према публици. — Многа је школска та светковина где нема ни говора дакле нема ни одраснима радости и хране душевне!

Овако удешене школске светковине неодговарају сврхи намењеној. Оне треба другаче да се удесе. Ма да нисам вољан правити ту пројект, опет морам ма у главном да изнесем своје мисли. Као би се на светосавској светковини обред црквени обавио, могла би се увек за тај дан после подне држати дечија забава, на којој би имала деца да говоре, декламују, певају и друге забаве чине. Не мора бити баш овако, може и другаче, само нека садрже у себи снагу, да оплемењују душу дечију.

Осим ових имамо ми и других свечаних дана, који би могли послужити за свечане дане наше деце, само би се морало дотерати и уредити. Ту мислим „мајске забаве“ (мајалесе). Ова лепа и красна забава што се одржава у најлепше годишње доба, на обично најдивнијим и лепшим местима у отвореној природи, најкраснија је дечија забава, и тешка је само штета, што и оне оће да се већ преживе. Многи непознају добре стране тих мајалеса и сматрају их за ништаве. Као многе друге обичаје тако и те дечије мајске забаве изопачила је светина. Некадашњи мајалеси изгледали су као нека скромна и добро расположена дружиница, у којима је свака члан чио и безазлен. А данас? Данашњим даном претворене су те једине дечије забаве у праве круте и запете игранке, измешане са сваким кваром, наиме: сџетом, раскоши и пијанком, што све то само по „баловима“ се практикује. Непозвани помешали су се међу децом и пореметили смер дечијих забав; те место спасоносног дјejства унели су у децу отров и заразу, која тако силно утиче на срце и душу.

Оваке забаве нипошто се немогу звати дечије, јер нису за децу, немају цел васпитања, него штетно упливишу на душу, те се као такове морају без оклевања или сасвим укинути или другаче дотерати.

Има их, који не одобравају никакве дечије свечаности, у којима би дечица налазила себи радости и весеља. Ми неможемо да одобримо ово мишљење већ по самим речима славног педагога *Ф. Фребла*, који вели: „Дечији живот треба да буде непрекидни празник.“ О истинитости ових речи имамо довољно осведочења. Деца, што проводе школски живот монотонно с искључењем уживања у ма каквој радости, близо су опасности да постану душевно немарна и лења. Туга, жалост, суморност забаве карактер а развијају клицу неваљалства, угушују умну снагу и прече ваљано васпитање. Шта више ни сама настава неће бити плодна, ако не дамо деци радости и весеља. Подајмо деци нашој згодне прилике, да им је срце радосно и весело, па смо их тиме оспособили за васпитање и образовање. У монотони живот школски уплетимо по који свечани дан, коме ће се деца унапред радовати. Стварајмо дечије забаве али само

таке, које ће оплемењивати и срце и душу, јер ако то не учине онда су штетне по децу и морамо укљанати од њих невину дечицу.

У Ст.-Керу 1883.

А. Р. П. учитељ.

ХЕРЦЕГОВИНА.

Херцеговина заузима простор од 300□ миља. Херцеговина граничи од севера Босном а и од истока Босном, од југо-истока Новим Пазарем, од југа Црном Гором а од запада Далмацијом. На север простире се Херцеговина до Кошица и до Фоче; на северо-запад до Жупанца и до Лијевна; на запад до Далмације (средињу пресеца река Неретва) и иде до бококоторског залива; на исток пружа се Херцеговина до Фоче и Плеваља (Таслице), одатле пак иде граница крај реке Лима до Бијелог поља. На исток одатле највећа је дужина Херцеговине околу 200 аршина (? У.) а ширина 100 километара.

Површина Херцеговине испресецана је негде вишим а негде мањим планинским ланцима, који иду упоредо од северо-запада на југо-исток. Висина планинска расте од северо-запада на југо-исток, у след чега је јужно-источни крај Херцеговине много узвишенији од северо-западнoг дела и у след чега све главне реке извиру из јужно-источног краја, на теку на север и запад. — Другу висину чине ове планине у средини тока реке Неретве, где се узина сужава и где је највиши врх Вранац, висок 6000 стопа баш изнад села Борака а на југо запад од Кошица. Северна је падина ове планине веома стрма а на неким местима спушта се управо у реку Неретву. Јужна падина те планине обрасла је шумом а нарочито грбина планинска. На југо-запад примиче се планина Порим, који се издиже изнад Бијелог поља. На југ од Враначке планине почиње планина Липета и Борци и висина Бахтијевица, која се веже за Поримом. Липета је висока 4000 стопа а тако и Порим, врх Обрђин прелази висину од 5000 стопа. Падине Липете и Порјама обрасле су боровином, јелама и буквом. За Липетом веже се планина Чемерно и Загорје. Од југа примиче се Загорју планина Думош. Где се састаје Думош и Чемерно постаје планина Лебрзник изнад Гацка, преко кога води пут из Гацка у Фочу. На југо-исток в-же се Лебрзник с Војником, који се издиже 6000 стопа а на крај југоистока све ове планине завршују се горостасним и величанственим Дурмитором и Пирлитором, који достиже висину од 8000 стопа. Овоме ланцу припада и Волујак. Упоред с овим ланцем вуче се други од Порима. Од југо-источног краја Порима почиње планина Вележ с највишом висином од 3500 стопа. Источна падина Вележа са западном планине Лите чине равницу невесињско поље, које је око 1780 стопа над морем високо. Продужење ове планине јесте Бишина. Вележ се шири и у Дрежници добија име Кван и Дубрава, испуњава сав простор између реке Брегаве, а на југо-исток веже се планина Порим до Бишине. Сав је простор обрастао гором а тако и Трусуна. Преко Дубрава води пут у Габелу и у Метковић, а преко Квана је Видово поље. Столац, продужење Трусуине је вис. 4200 ст. и зове се Баба, јужно продужење Бабе зове се Сомина планина. На југо-исток шири се Сомина и веже се с планином

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Дугом, Дуга пак веже се с Голијом а Голија с Војником. Од југа примиче се планина Троглав, који се издиже изнад Гацка и Корита. Од југо-запада примиче се планини овој планина Утес и Његош, које иду упоредо с Дугом све до више Никшића и ту се спаја с црногорском планином. — Видош између Стоца и Љубиња, па онда Билиће и Градине изнад Попова поља, где је највиши врх Бјеласница изнад села Тула. — Трећи ланац планински иде крај мора и то се зову приморске планине, где је највиша висина у Прологу код Лијевна а најмања је на средини, где је пресеца Неретва; од средине расте висина к југу, највиши су врхови изнад Суторине. Ова је планина већином гола а особито западна падина с мора, источне падине пак тамо нису сиромашне шумом и прорашћем, особито у Прологу што се зове Шума. Највиши је врх изнад Дубровника около 2700 стопа, Мутровник изнад Суторине, Добраштица, Зупци, Зрница и Зибер прелааи висину од 3000 стопа. На запад од реке Неретве до босанске границе друкчије су планине, где је највиша висина од близу 7000 стопа. Најбрдовитији је део на северо-запад, где је планина Вран у средњем делу; на запад од Мостара иде ред хумских брда до Љубушкога. —

Најзнатнија су поља у Херцеговини: *Бијело поље*, *Невестинско поље*, које опкољавају планине: Липета, Морине, Чемерно и Трусина. — *Гачко поље*, које опкољавају планине: Чемерно, Лебрзник, Дуга, Сомина, Баба и Троглав. — *Никшићско* (доње и горње) *поље*. — *Мостарско поље*. *Вишке*. — *Видово поље* код Стоца и долина Брегава. — *Попово поље* крај реке Требишњице. — *Габелско поље* крај реке Неретве између приморске планине и Градиње. — *Љубушко поље* крај речице Требисата. — *Дувањско* (пространо) *поље* а и код Љубиња има прилично поља.

Реке у Херцеговини теку у два правца а водомеђом служи планина Чемерно. Једне воде теку у два правца северо-истоку и утичу у Дрину а Дрина у Саву. Друге теку северо-западу и слевају се у Јадранско море. — Главна је река у Херцеговини *Неретва*, многобројни поточићи планински, који истичу из планине Чемерно и Морина, мало по мало образују речицу. Неретва тече између великих стрмена около 30 километ. к северу и прима у себе с обе стране множину поточића, те тако око Главатичева постаје прилична река, где је пуна камена. За тим она окреће на запад и тако тече около 25 километ. до Коњица и одатле обилази планинску узину, јер је планине одбијају и тече на југ до Мостара а одатле на југозапад и утиче у Јадранско море. С десне стране утичу у Неретву речице: Рама, Јабланица, Радобоља, Јасеница и Требисат, који се у Стругама улева у Неретву. С леве стране утичу у Неретву: Буна у коју утиче речица Буница; Брегава; у Габели пак речица Круша, која је по свој прилици један део реке Требишњице, која такође с те стране утиче у Неретву. Река Требишњица извире у околини Билећа испод пећине и тече између брда на југ 26 километ. све до Корјенића а одатле окреће на југо запад до Требиња, одавде на северо-запад кроз Попово поље, па се за једно 45 километ. губи испод земље и код села Струјића са свим је нестаје у понору. — *Дрина* се зове река, где се више мањих речица састају, као: Тара, која почиње испод северних падина Сињавине планине на граници црногорској и тече преко Колашина

страшном брзином између управних стена све до близу Фоче. С леве стране прима у себе *Пицу*, која почиње с јужне стране Сињавине, па пресеца планину Дугу и тече испод подножја Дурмитора. С десне стране Таре између Бијелого поља почиње река Чехотина, која се у Фочи улева у Дрину. На крају границе херцеговачке је речица *Лим*, која извире из 8500 ст. високе планине Виштора код Плава и Гусиња и тече кроз Васијевиће преко Бијелог поља између Црне Горе и Србије на 2 сата више Вишеграда у Дрину. —

МИНИСТАРСКИ ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ЈАВНЕ НАСТАВЕ У УГАРСКОЈ ЗА ГОДИНУ 1882.

II. СРЕДЊЕ ШКОЛЕ.

Школске године 188²/₃ било је у Угарској свега 178 средњих школа, од којих државних 26, општинских 16, под министарским надзором стојећих вероисповедних средњих школа 71, автономно вероисповедних 62 и приватна завода 3. Од тих средњих школа биле су 85 велике гимназије са 8 разреда и 21 велика реалка. Гимназија са мање разреда било је 65, реалних школа 7.

На свима тим заводима било је при крају 188²/₃ школске године 37.876 ђака, и то је полазило 150 гимназија 32.904 ђака, а 28 реалака 4972 ђака. Према предходној години било је гимназијалних ученика мање за 743, а реалаца за 54 више. Од укупног броја ученика плаћаху школарину 30.681, а нису плаћали 7195 ученика; штипендије уживаху 2560 ученика, мање потпоре 7596

Од ученика средњих школа беху по матерњем језику: 27.819 Мађари, 5821 Немци, 2426 Румуњи, 1645 Словаци, 682 Срби, 166 Хрвати и 117 Рушњаци.

На свима средњим школама настављаху поменуते године 2511 професора и учитеља. Редовних професора било је 1547, суспената 313, ванредних професора и учитеља 241, са других завода 119 и вероучитеља 291. Према предходној години био је број наставника за 87 већи.

Издржавање средњих школа стало је 1882. године 3¹/₂ милиона фор, према предходној години више за 95.402 фор. Отуд је на плате издано 2,303.469 фор., на остала издавања 817.058 фор. и на штипендије и потпоре 345.470 фор. Једна реалка требала је 6—7000 фор. више трошка него једна гимназија.

Испиту зрелости подвргло се у свима средњим школама 2537 младића, од којих га нису могли да положе њих 235.

У будимпештанској препарандији за професоре средњих школа радило је 20 професора, а уписало се 39 професорских кандидата, од којих 12 редовних, и 27 ванредних слушалаца; међу тима је била 10 штипендиста. Од свију њих положили су 27 професорски испит. Тај завод трошио је 1882. год. 17.959 фор.

У колошварској препарандији за професоре средњих школа радило је 14 редовних професора. Слушалаца је било 34, од којих 16 штипендисте.

Основни испит положили су 19, стручни 22. Трошак на тај завод износио је 12.820 фор.

III. ВИШИ НАСТАВНИ ЗАВОДИ.

Богословских завода било је 55 са 2039 питомаца. И то је било богословија: римокатоличких 32, унијатских 4, православних 4, евангеличких 8, реформатских 5, унитарска 1 и израилћанска 1. Слушаоце богословије настављали су 230 професора. Према предходној години порастао је број слушалаца за 114.

Правничких академија било је $188\frac{2}{3}$ шк. године 13, од којих је једна издржавана о државном трошку, 4 из наставног фонда, једна о трошку јегарског архијепскопа, једна о трошку печујског епископа, једна о трошку евангеличке и 5 о трошку реформатске вероисповести. Сви ти заводи били су искључиво мађарски. Број слушалаца је износио 798, за 10 % више него предходне године.

На *будимаештанском* свеучилишту било је у $188\frac{2}{3}$ школској години 160 катедара попуњено и то са 63 јавна редовна професора, 20 ванредних јавних професора, 9 суплент-професора, 92 приватна доцента и 6 стручних учитеља. Сво професорско особље навестило је у течају једне године 590 предавања, од којих долазе на богословску групу 36, на правне и државне науке 111, на медицинску струку 162 и на философске предмете 281 предавање.

На свеучилишту био је уписан првога семестра 3271 слушалац, другога семестра за 244 мање. Од школарине беху опростени њих 319, а 242 беху штипендисте, који су уживали штипендије у износу од 46.631 фор. Највише слушалаца (1626) беху правници, после њих долазише медицинари (1041).

Трошак на свеучилиште износио је преко по милиона форината, одкуд је отпадало на плате 330 430 фор., на штипендије и потпоре 17.131 фор., а остало на друга издавања.

Свеучилишна библиотека умножила се са 2709 дела и смештена је у величанственој палати.

Колошварско свеучилиште имало је 60 катедара и то: 43 јавна редовна професора, 2 ванредна професора, 12 приватних доцената и 3 приватна учитеља. Првога семестра имало је 458 слушалаца, другога семестра за 17 мање. Управо половина слушалаца беху и овде правници (229), а медицинара је било 93. Од свих слушалаца плаћало је 77% школарину, а 25% беху штипендисте. Укупан трошак на то свеучилиште износио је 189.275 фор., одкуд на плате 134.416 фор., на штипендије 12.627 и остало на друге потребе.

Кр. Јосифова политехника у Будимпешти стекла је $188\frac{2}{3}$ школске године дивну нову палату. Наставничко особље састојало се из 24 редовна, 3 суплент-професора, 8 приватних доцената, 4 стручних учитеља и 1 ађункта. Још беху у послу 18 професорских помоћника и 1 нарочити стручни учитељ. Првога семестра било је 564 редовна и 26 ванредних слушалаца, другога семестра смањило се број редовних слушалаца за 49. Уопште је био 141 слушалац више него предходне године.

Течајева за бабице било је 8 са 308 питомица, од којих су 65 имале Ритинендију. Диплому су добиле на крају школске године њих 279. Трошак на те течајеве износио је 13.183 фор.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Божикни дар угарском учитељству*) Његово Величанство наш премилостиви краљ сетио се великодушно пред римски Божић угарског учитељства даровавши из своје приватне касе „Етвешовом фонду“ и „Земаљском сиротишту угарских учитеља“ по *петнаест хиљада* фор., т. ј. укупно *тридесет хиљада* фор. а. вр. Дотично краљевско ручно писмо управљено на господина министра за богочаст и јавну наставу издано је у Бечу 18. дец. о. г.

(*XII. редовна главна скупуштина хрв. педаг. књиж. збора*) сазвана је за 31. дец. по нов. кал. у Загреб

(*Загреб.*) Од идуће године одступа од уредништва „Hrvatskoga učitelja“, г. Јосиф Гал услед слабог здравља, тако да ће се одседа г. Стјепан Њемчић потписивати као једини уредник тог педагошког листа.

(*Настава у Француској.*) Настава је у Француској бесплатна; обавезност за полазење школе траје од 6—13 год., али може да престане и у 11. или 12. години, кад дотично дете покаже, да има довољно знања из школских предмета. Верозаконска настава уклоњена је из школског програма. Ученици, који се уче код куће или у приватним школама, морају сваке године да полажу испит пред нарочитом комисијом, којој председава инспектор или његов заступник. Народна школа обухвата три степена: основни течај (од 6.—8. или 9. год.), средњи течај (до 11. год.) и виши течај. У гдекојим парижким школама основни је течај засебан завод, који је поверен учитељицама, поред којих се понегде налази и нарочити управљајући учитељ.

(*Еманципација женскиња.*) На свеучилишту у Штокхолму постављена је госпођа др. Ковалевски за приватног доцента математике. Ове зиме предаје она теорију парцијалних диференцијалних једначина.

(*Београд.*) Главни просветни савет решио је, да при састављању новог наставног плана за основне школе служи као нормала шесторазредна школа са 6 учитеља и да број недељних часова буде за I. и II. разред по 22, за III. и IV. по 24, а за V. и VI. по 28.

РАЗНО.

(*Загреб.*) Срби посланици на хрватском сабору основали су српски клуб, ком ће бити задатак, да чува и штити своје становиште односно српске народности, цркве и школе. Као што се сазнаје из дневних листа захтеваће српски клуб признање верозаконског начела за школе и да се у земаљском буџету стави годишњи додатак за српске школске и црквене цели. Депутацију српскога клуба примио је нови бан врло пријатељски.

(*Сомбор.*) У недељу 18. дек. као на Отцeve подељено је у двора-ни српске црквене општине Сомборске 93 пара обуће сиромашној школе-

кој деци, што је местни школски одбор из обштинске закладе на ту цјел намењене набавити дао.

(Ж. Ж. Русо.) У Паризу се установио „Одбор за народни споменик Жану Жаку Русову“ и изабрао *извршно поверенство*. У Одбору су: два почасна и један прави председник, државни саветници и академици; два потпредседника, тајник и благајник; 39 окружних и општинских већника; 4 виша државна чиновника и 4 општинска; 1 генерал и 26 публициста, књижевника и уметника. Одбор сматра да Ж. Ж. Русо не припада само Француској, него свима народима, те с тога живо жели видети да и српски народ суделује у прослави и свеопштој захвалности. Он се обратио српском *ученом друштву* да оно отвори и подржава јавни упис, воји ће народу српском дати прилику да се придружи народу француском да прослави као што се пристоји велики спомен поменутога мудраца. (Б. Д.)

(Гајмо свилене бубе!) Прошлого лета гајене су свилене бубе на више места у сомборској околини, наиме: у Сомбору, Апатину, Бездану, Дорослову, Сент-Ивану, Сонти и Брестовцу. Свега се тим послом бавило 400—500 лица, који су — ма да овогодишње пролеће није било угодно за гајење — примили за своје галете укупно 12.966 ф. 15 п., тако да је на свако лице дошло 25—30 ф. Мислимо да то за први почетак није мала ствар и да ће се и наша српска места наћи побуђена, да се одјако посвете том корисном привредном раду, који се даје тако лако обављати.

(Велика суша.) У Намакваланду у јужној Африци није киша падала од 15. августа 1881. Биље, животиње и људи гину у сљед те велике суше.

НОВЕ КЊИГЕ.

Соколићи две песме од Владислава са шест слика Српчетово издање Београд штампарија напредне странке 1883. 8^о с. 36. Цена 50 пара дин.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се равнајући учитељ у Баваништу. Плата 600 ф., стан и огрев. Молбевице до 13. јан. 1884. по нов. кал. управном одбору тампшке жупаније у Темишвар.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Прилози наших поштованих сурадника, који нису изашли ове године, изаћиће у идућем течају. Молимо их зато за мало стрпљења, пошто је простор листа и сувише мали, да би могли сви прилози одмах да се сместе, а одзив од стране нашег учитељства није на жалост ни из далека такав, да би могли да помисљамо на проширење листа. — Резултат овогодишњег расписа награда саопштићемо у идућем броју, пошто нам до завршетка листа није стигао извештај од умољених оценилаца.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ НА ШКОЛСКИ ЛИСТ ЗА ГОД. 1884.

Овим бројем завршује се петнаести течај „Школскога листа“ и излази претплата скоро свима нашим претплатницима. У програму листа

и начину излазења неће се ни идуће године ништа мењати, а биће озбиљна брига уредништва, да „Школски лист“ буде сваком годином све бољи и савршенији. У нади да ће нас српски народ и нарочито српско учитељство у већој мери него што је досада било умно и материјално потпомогати, отварамо претплату за г. 1884.

Цена је „Школском листу“ у аустро-угарској монархији, у Босни, Херцеговини и Црној Гори 3 фор. а вр., а за по године 1 фр. 50 нов.: у Србији за целу годину 8 динара, а за по године 4 динара. Који од гг. учитеља пошле новце за шест претплатника добијаће лист на дар, а који скупи три претплатника, добијаће лист у пола цене. Исто тако добијаће лист у пола цене и она гг. учитељи, којима је годишња плата мања од 300 фор., даће сва гг. слушаоци богословије, приправници и приправнице.

Претплата се шаље најбоље поштанском упутницом уредништву „Школскога листа“ у Сомбор (Zombor, Ungarn), а претплату за Србију прима књижара г. Велимира Валозића у Београду. Молимо да нам се не шаље претплата за краће време него за по године.

Нашим црквено-школским општинама стављено је високим школским саветом у дужност, да држе „Школски лист“ за своју школу, на што обраћамо пажњу гг. учитеља.

Уједно позивамо уљудно високостојнике и имућне чланове народа нашег да изволе и за год. 1884 даривати „Школским листом“ сиромашне школе наше, особито у будимској и горњокарловачкој епархији, у источном Банату, Босни, Херцеговини, Далмацији, Боки и Црној Гори. Имена њихова износићемо као и досада благодарно на јавност.

Још имамо неколико потпуних екземплара „Школскога листа“ од ове године, који се могу добити за 3 фор. „Школски лист“ од г. 1881. и од г. 1882. може се такођер још добити и стаје сваки течај 1 ф.

У Сомбору 31. децембра 1883

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ

уредник „Школскога листа.“

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Негдашњим ученицима мојима а садашњим ваљаним српским народним учитељима и учитељицама с ове и с оне стране Саве и Дунава, који су ми имен дан и крстно име моје као и тридесетогодишњицу мог учитељског рада о Никољу ове године честитали, нисам у стању због мојих многих послова посебице захвалити; с тога им путем школскога листа на њежној пажњи и пријатељском сећању њиховом, овим најусрдније благодарим.

У Сомбору, 20. Дек. 1883.

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ,
српске учитељске школе управитељ

Издаје и уређује : **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**
